

Hoogleraar Onderwijs sociologie Marc Vermeulen

Knokken in de marges van het systeem

Dat het niet altijd botert tussen ouders en school, daar kunnen leraren van meepraten. Kritische, claimende ouders zijn niet meer weg te denken uit het klaslokaal. 'School is waar de kansen worden verdeeld', verklaart Marc Vermeulen, 'we leven in een diplomamaatschappij. Dus reken maar dat ouders knokken voor dat diploma van hun kind.'

Minister Van Bijsterveldt haalde zich eind vorig jaar de woede van werkende vaders en (vooral) moeders op de hals door te zeggen dat ouders maar wat meer betrokken moeten zijn bij de school van hun kinderen. Gezeur, of had ze misschien toch een punt? Stellen ouders zich te veel op als consument? Marc Vermeulen, hoogleraar Onderwijs sociologie aan de Universiteit van Tilburg, legt uit waar de spanning tussen ouders en school vandaan komt. 'Ze hebben elkaar soms alleen nog maar slecht nieuws te vertellen.'

De minister signaleert een gebrek aan ouderbetrokkenheid. Bent u het met haar eens?

'Van Bijsterveldt brengt het ongelooflijk onhandig, ze is met een naaldhak op de open zenuw van de emancipatie gaan staan. Maar het onderliggende probleem heeft ze, denk ik, goed aangevoeld: ouders en school drijven steeds meer uit elkaar. Ook al zijn veel ouders tevreden over de school, er is een flinke minderheid, zo'n 25 procent, die daar anders over denkt. En die groep ouders kan voor een hoop gedoe zorgen.'

Uit wat voor mensen bestaat die groep?

'Ik denk dat er globaal drie groepen ouders zijn waarbij de relaties met de school niet lekker lopen. De eerste groep is al langer in beeld, dat zijn de allochtone ouders die moeite hebben hun weg te vinden in het witte bolwerk van ons onderwijssysteem. De tweede groep bestaat uit hoogopgeleide ouders die eerst voor hun carrière hebben gekozen en pas laat

kinderen hebben gekregen. Die hebben vaak enorm hoge ambities voor hun kroost, projecteren alle verwachtingen van de wereld op zo'n kind. Ik hoor regelmatig ouders zeggen: mijn kind is veel te slim voor deze school. Maar de realiteit is anders; ook een hoogopgeleid stel kan een kind krijgen dat niet hoger dan vmbo-niveau haalt. Niks mis mee natuurlijk, maar sommige ouders kunnen dat niet verkroppen en wijzen naar de school: het kind zal daar wel te weinig aandacht krijgen of de verkeerde dingen leren.'

En de derde groep?

'Die bestaat uit autochtone Nederlanders die constateren dat zij en hun kinderen het waarschijnlijk niet gaan maken in deze maatschappij. Onze samenleving is steeds meer gebaseerd op meritocratie; in het onderwijs krijg je alle kansen om het beste uit jezelf te halen en daarmee bereik je uiteindelijk een positie in de maatschappij. Mooi principe natuurlijk. Maar dat betekent ook dat de groep mensen die minder goed terecht komt, moet constateren: dit was het dan, ik zal wel te dom zijn. Je kunt dan niets anders meer de schuld geven, en de school is ineens geen geluksfabriek, maar een ongeluksfabriek gebleken. Dat zorgt bij deze groep mensen voor wrokigheid en cynisme, ook tegenover de school. Bovendien: in onze samenleving zijn er nauwelijks meer andere wegen naar succes dan de snelweg van het onderwijs. De school is waar de kansen worden verdeeld, we leven in een diplomamaatschappij. Dus reken maar dat je dan gaat knokken voor dat diploma, of dat van je kinderen. Je mag hopen dat

Vooral leraren in het po hebben veel last van claimende, klagende ouders

dat onderwijskundig knokken is, maar vaak is het ook een gevecht in de marges van het systeem.’

Zoals leraren onder druk zetten om er voor je kind een hoog schooladvies uit te slepen?

‘Ja, vooral rondom het schooladvies zie je vaak een venijnig onderhandelingsproces ontstaan. Ik ben toezichthouder van een bestuur voor basisonderwijs; daar hebben we ooit een discussie gehad over of het geen goed idee zou zijn om alle leerkrachten van groep 8 op een cursus onderhandelingsstechniek te sturen. Eigenlijk is dat natuurlijk te gek voor woorden.’

Wat betekent dit in praktijk allemaal voor leerkrachten?

‘Die hebben het niet makkelijk. Werken in het onderwijs wordt steeds ingewikkelder, kinderen zijn complexer geworden en ouders stellen hogere eisen. Vooral leraren in het primair onderwijs hebben ontzettend veel last van claimende, klagende ouders die tot in de klas komen. Moeders die zeggen: mijn zoon heeft gisteren een drukke film gezien en daar heeft hij niet goed van geslapen, en bovendien is hij zenuwachtig geworden van die rode snoepjes, dus ik vind eigenlijk dat je hem het eerste uur maar even met rust moet laten. En zo komen er nog een paar ouders langs.’

Het lijkt alsof er tegenwoordig minder respect is voor leerkrachten dan vroeger. Hoe komt dat, denkt u?

‘We zien het opleidingsniveau van leraren dalen, terwijl het aantal hoogopgeleiden in de Nederlandse bevolking sterk is toegenomen. Waar de onderwijzer vroeger veel gezag had, krijgen leerkrachten van nu regelmatig ouders voor hun neus die hoger zijn opgeleid dan zij zelf. De juf wordt dan meewarig aangekeken: denk jij ook te kunnen meepraten over dit onderwerp? Verder zie je dat ouders steeds minder gevoelig zijn voor gezagsargumenten, dat heeft denk ik te maken met de toenemende individualisering in onze samenleving. Een leraar kan zeggen: mevrouw, ik sta al tien jaar in groep vier, gelooft u mij, die spellingsproblemen van uw kind draaien wel weer bij. Maar veel ouders hebben daar geen boodschap meer aan, want geloven doe je in de kerk en hun kind is uniek. Zo worden leraren in de verdediging gedrongen.’

En op die manier drijven ouders en school uit elkaar?

‘Precies. Ze vertrouwen elkaar niet meer en hebben elkaar soms alleen nog maar slecht nieuws te vertellen. De leraar voelt zich in het nauw gedreven en heeft steeds minder zin in de inbreng van kritische ouders.

En de ouder, die keert zich van de school af met de gedachte: kennelijk moet ik uit een ander vaatje tappen om gehoord te worden. En dat is wel linke chemie. Want je kunt erop rekenen dat ouders en leerlingen steeds geharnaster in dat proces gaan zitten om hun kansen op te halen. Er zijn inmiddels al voorbeelden van ouders die juridische stappen ondernemen om hun gelijk te halen tegenover de school.’

Hoe kun je dan als leraar op een goede manier omgaan met lastige ouders?

‘Voor ouders is het vooral belangrijk dat ze serieus worden genomen. Echt luisteren en openhartig het gesprek aangaan, maar niet op alle momenten dat ouders het willen. Maak serieus werk van die tienminutengesprekken en geef ouders het gevoel dat je hun kind in de gaten houdt. Wat ook van belang is, is verwachtingenmanagement. Zo is er in het po een tendens om in de eerste paar jaar weinig uitspraken te doen over hoe goed het kind het doet. De leraar zegt: leuk kind, hij eet elke dag netjes zijn fruithapje en motorisch gaat het ook goed. En in groep 8 komt er dan een vmbo-advies. Ouders schrikken daarvan, het ging toch goed?’

En wat is de rol van de schoolleiding? Hoe kan die helpen het contact tussen ouders en school in goede banen te leiden?

‘Probeer je niet te profileren als een klantgerichte school. Een ouder is helemaal geen klant, want hij betaalt noch bepaalt. Als je als de schoolleiding zegt: bij ons staan de ouders centraal en is ieder kind uniek, dan zadel je de leraren op met een onmogelijke opdracht. Maar er zijn ook schooldirecteuren die juist een deel van de druk op docenten wegnemen. Die tegen ouders zeggen: kinderen worden hier niet tot in de klas afgeleverd, maar mocht u nog vragen hebben, bij mij staat er het eerste uur een kopje koffie voor u klaar. Op die manier zorg je er als schoolleiding voor dat leraren gewoon hun werk kunnen doen.’

Tot slot: hebben kritische ouders niet een beetje gelijk? We zijn steeds hoger opgeleid, mogen we dan niet beter onderwijs voor onze kinderen verwachten?

‘Jawel, onderwijs kan altijd beter, het is net als gezondheidszorg een oneindig goed. Ik vind absoluut dat we moeten zorgen voor beter opgeleide leraren. Er is geen enkel ander beroep in Nederland waarvan de inhoud ingewikkelder wordt. Het zal tijd kosten, maar ik denk dat we uiteindelijk naar een systeem toe moeten waarin elke leraar - ook de juf van groep 3 - een masterdiploma heeft. Want als we onderwijs zo belangrijk maken als we in dit land doen, laten we dan in godsnaam zorgen dat het van de hoogst mogelijke kwaliteit is.’ ■